

Kubilay AKTULUM. Müzik ve Metinlerarasılık Müziklerarası/ Göstergelerarası Etkileşimler ve Aktarımlar, Konya: Çizgi Kitabevi, 2017, ISBN:978-605-196-036-4, 296 sayfa.

Dr. Selcan GÜRÇAYIR TEKE*

Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Kubilay Aktulum'un *Müzik ve Metinlerarasılık* isimli yeni kitabı Ağustos ayında Çizgi Kitabevi yayınları arasından çıktı. Metinlerarasılık üzerine çalışmalarıyla tanınan Aktulum'un müzik ve metinlerarası ilişkiler üzerine düşünceleri Isparta Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanlığı sırasındaki deneyimlerine dayanıyor. "Yazınsal bağlamda kalarak yaptığı metinlerarası sorgulamalar" göstergelerarası çalışmalara buradaki deneyimlerinden sonra evrilmeye başlıyor. Söz konusu disiplinlerde adı ve sınırları konusunda bir belirleme yapılmadan esinlenme ve benzeri kavramlarla ifade edilen metinlerarası ilişkilerin yöntemsel veri eksikliğini fark eden Aktulum, *Folklor ve Metinlerarasılık*, *Resimsel Alıntı*, *Müzik ve Metinlerarasılık* kitaplarını bu gerekçelerle kaleme alıyor. Yazar, bu seriyi *Sinema ve Metinlerarasılık* başlıklı bir çalışma ile sonlandırmayı hedeflediğini ifade ediyor. Reklam, moda, mimari gibi alanlarda da metinlerarası okumaların yapılabileceğine dikkat çeken Aktulum, alandan olmayan biri olarak başka disiplinlerin sınırlarına girme konusunda gerekli hassasiyeti taşıdığını "ayrı sanatsal biçimlerin benzer verilerle okunmasının ilk anda kolay gibi görünse de, kendi açımızdan her uğraş alanının kendine özgü söyleme biçimini kavrayıp metinlerarası bakışın verileriyle değerlendirilmenin oldukça güç ve emek isteyen bir girişim olduğunu da belirtmeliyim" sözleriyle dile getirmektedir.

Müzik ve Metinlerarasılık adlı kitabında "amacım söz konusu disiplinlerin var olan içerikleriyle oynamak, onları değiştirmek, bildik yaklaşımları ters yüz etmek yerine yalnızca farklı algılar yaratmaktı" sözleriyle bir bakıma disiplinlerarası yaklaşımların ve bakış açılarının önemini vurgulamaktadır. Aktulum, müzik alanından gelmeyen birisinin müzik metinlerine nasıl bakabileceği şeklinde eleştirileri de müziklerarasılığı içmüziksellik üzerinden sorgulamayacağını ifade ederek bertaraf eder. Çalışmada daha çok birer metin olarak düşünülen şarkı sözlerinde değişik kültürel unsurların izleri sürülür. Çalışma sekiz bölüm olarak kurgulanmıştır. İlk bölüm "Müzik ve Alıntı" başlığını taşıyan diğer bölümler "Müzik ve Metinlerarasılık I-VI" başlıklarını taşımaktadır. Kitabın "Video-Klip ve Alıntılama: Hold Your Horses Adlı Müzik Grubunun 70 Million'u" başlıklı son bölümü, daha önce yazarın *Metinlerarasılık / Göstergelerarasılık* kitabında yer almış; ancak "müziklerarasılık görüngüsünde" yazıldığından bu kitaba alınmıştır. "Müzik ve Alıntı" başlığını taşıyan ilk bölümde, alıntı kullanımı başta olmak üzere müziklerarasılık başlığı altında ele alınabilecek yöntemleri ve bu yöntemleri destekleyen örnekleri inceler. "Müzik ve Metinlerarasılık I" başlıklı bölümde müziklerarasılık ya da göstergelerarasılık bakış açısına ilişkin kuramsal tanımlamaları vermeye devam eder. Her sesin kayda alındığı yani metinselleştirildiği andan itibaren ödünçlemeye, dönüştür-

* Gazi Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Halk Bilimi Bölümü, Ankara/Türkiye, selcangurcayir@gmail.com

meye ve türetime açık hâle geldiğini ifade eden Aktulum, Serge Lacasse'nin G. Genette'in transtextualite (metinsel aşkınlık, metin-ötesi) kavramından esinlenerek oluşturduğu transphonographie (ses yazımsal aşkınlık) kavramından bahseder. Bu kavramın üstseslilik, ana seslilik, araseslilik, yanseslilik, yorum-salseslilik ve çokseslilik gibi kategorilerini örnekler üzerinden açıklar. "Müzik ve Metinlerarasılık II" başlıklı bölümde müzisyenlerin şarkı sözlerinde edebiyat, başka sanatsal biçimler ve kültürel unsurların neler olduğuna ilişkin örneklerin kısa bir dökümünü verir. Aktulum bu yolla, alıntı, gönderme, gönderge, yansılama, öykünme aracılığıyla diğer sanatsal biçimlerin şarkı sözlerindeki varlığını ortaya koyarak müziğin yalnızca sessel bir yapılanma olmadığını anlatısal özellikli yapısını da vurgular. "Müzik ve Metinlerarasılık III" başlıklı bölümde müzik eserlerinin mitoloji, resim, kutsal kitaplar, felsefe ve yazımsal alandan elde edilen alıntılarla kurgulanmasına yönelik örnekleri ele alır. Özellikle popüler müzik kategorisinde yer alan şarkı sözlerindeki yazımsal göndermelerden hareketle dinleyicinin belleğine seslenmenin önemini vurgular. Söz yazarlarının, şarkıların tam anlamıyla kavranabilmesi için dinleyicileri kültürel bakımdan birikimli olmaya zorlayan bir stratejiye sahip oldukları sonucuna ulaşır. Aktulum, "Müzik ve Metinlerarasılık IV-VI" bölümlerde şarkı sözlerindeki kültürel göndermelerin "dökümünü" vermeye devam eder. Sanatçıların, söz yazarlarının ve bestecilerin kendilerinden önce üretilen müzik yapıtlarından ve diğer sanatsal biçimlerden beslenen çok sesli bir yapı oluşturduklarını ifade eden Aktulum, Mihail Baktin'in "başka sözcelere gönderme yapmayan sözce yoktur" biçimindeki yaklaşımının müzikte fazlasıyla karşılık bulduğu düşüncesindedir. Müziğin alıntılama yoluyla çok sesli bir

yapıya sahip bir biçim etkisi yarattığını hem de başka sanatsal biçimler tarafından alıntılanarak onların çok sesli bir yapıya bürünmesine olanak sağladığını ifade eden Aktulum, çok sesliliğin ürettiği ayrışıklığı temel bir estetik özellik olarak görür. Müziğin ayrışık yapısının bir kaos etkisi yarattığını şu sözlerle ifade eder: "Parçalılık ya da ayrışıklık etkisi, en fazla başka yapıtlardan yapılan alıntılama işlemleriyle yaratılır. Daniel Charles, çağdaş müzikte parçalılığın payını estetik bir seçim olarak değerlendirir. Müzik bir parçalılık sanatıdır. Postmodern müzikte, aynı anda tek bir ses duyulmaz; farklı sesler iç içe sokulur. Klasik bir biçimde anlam, müziğin genel bir yapısından çıkarılırken, böyle bir çıkarım bütünlük (biçimsel ve izleksel bakımdan) düşüncesi üzerine oturtulan yapıtlarda olası iken, postmodern müzikte bir tapınç nesnesi (fetiş) durumuna gelen söz konusu anlayış yıkılır; bir geleneğe sıkı sıkıya bağlı kalma anlayışı reddedilir. Müzik, çoğu zaman alıntılar üzerinden kurgulanan yapısıyla sanki bir kaos etkisi yaratır" (Aktulum 2017: 278-279).

Müzik ve metinlerarası ilişkiler üzerine literatür özenle taranarak oluşturulan bu çalışma, hem müzikle ilgilenenler hem de metinlerarasılığın disiplinlerarasılığına tanık olmaktan keyif duyacak araştırmacıların ilgisini çekecektir. Metinlerarasılığın müzik yapıtlarında izlerinin nasıl sürülebileceğine ilişkin yöntemsel ve kavramsal açılımlar getiren bu kitabın, müzik alanında çalışan araştırmacıların başucu kitabı olacağı söylenebilir. Klasik müzikten metal müziğe, rap müzikten rock müziğe metinlerarası ilişkilerin örneklerinin ortaya konulduğu bu çalışmanın Türk müziğindeki metinlerarası ilişkileri ortaya koyacak başka çalışmalara esin kaynağı olmasını temenni ediyoruz.